

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tat-12 ta' Mejju, 2004

Citazzjoni Numru. 1827/2000/1

Maurice u martu Joyce Laferla

Versus

**Direttur tad-Dipartiment tat-Toroq; Direttur Ġenerali
tad-Dipartiment tax-Xogħlijiet; Korporazzjoni
Enemalta; Direttur tad-Dipartiment tal-Manu-fattura u
Servizzi**

F'din il-kawża l-atturi qegħdin jitolbu l-ħlas ta' danni talli ġarrbu ħsarat fil-vettura tagħhom minħabba fl-istat tat-triq. L-ċitazzjoni tgħid illi fis-6 ta' Diċembru 1998, għal xi l-11.30 *p.m.*, l-attur kien qiegħed isuq il-vettura tiegħu li għandha n-numru EAN 227 fi Triq il-Wied, l-Imsida, sejjer lejn il-Belt Valletta. Meta kien sejjer iġħaddi minn taħt pont żgħir li jaqsam fuq it-triq, l-attur sab illi t-triq kienet imdallma għal kollox u għalhekk huwa mexxa billi segwa l-linja ċentrali tat-triq. Dik il-linja, iżda, mexxietu ħażin, u minħabba f'hekk il-vettura ta' l-attur qabdet is-*centre strip* u l-attur tilef il-kontroll tagħha: baqa' dieñel fil-ħajt ta'

maġenb it-triq, sofra ġrieħi fil-persuna tiegħu u għamel ħafna ħsara fil-vettura li ġiet *beyond economical repair*.

L-attur iġħid illi dan l-incident seħħ għal kollox bi ħtija tal-konvenuti jew ta' xi wħud minnhom għax naqsu milli jżommu d-dwal u l-linji fi stat tajjeb kif għandu jkun biex ma jseħħux incidenti. Meta l-attur sejjah lill-atturi bi protest ġudizzjarju huma kollha ċaħdu l-ħtija, ħlief għall-korporazzjoni *Enemalta* li ma wegħbitx, u għalhekk l-attur ma jistax iġħid b'ċertezza min huwa responsabbli illi jżomm it-triq fi stat illi jħares is-saħħa u s-sigurtà tas-sewwieqa.

L-atturi għalhekk fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi fis-6 ta' Diċembru 1998 dik il-parti ta' Triq il-Wied, l-Imsida, li fiha seħħ l-incident ma kinitx miżmuma fi stat tajjeb illi jħares is-saħħa u s-sigurtà tas-sewwieqa;
2. tgħid illi l-konvenuti jaħtu, jew tgħid min minnhom jaħti, għall-incident billi naqsu milli jagħmlu t-tiswjjiet jew ix-xogħlijiet meħtieġa biex is-sewwieqa jevitaw perikolu — *is-central strip* — maħluq mill-konvenuti stess jew minn xi ħadd minnhom;
3. tillikwida d-danni li ġarrbu l-atturi;
4. tgħid illi s-somma hekk likwidata għandha titħallas mill-konvenuti, jew tgħid minn min mill-konvenuti għandha titħallas, lill-atturi;
5. tordna lill-konvenuti jew lil min minnhom jaħti jħallsu lill-atturi s-somma hekk likwidata, flimkien ma' l-ispejjeż, fosthom dawk tal-protest ġudizzjarju tat-18 ta' Jannar 1999 u ta' l-ittra interpellatorja tat-22 t'April 1999, u l-imgħaxijiet mid-data tal-protest ġudizzjarju.

B'nota tas-27 ta' Novembru 2003 l-atturi ċedew il-kawża safejn magħmula kontra d-Direttur Ġenerali tad-Dipartiment tax-Xogħlijiet u kontra d-Direttur tad-Dipartiment tal-Manufattura u Servizzi.

Il-konvenut Direttur tat-Toroq ressaq dawn l-eċċezzjonijiet:

1. hu ma jaħtix għall-incident, li ġara bi ħtija ta' l-attur; u
2. it-triq kellha s-sinjaletika kollha meħtieġa ma' l-art.

Il-korporazzjoni *Enemalta* ressqet l-eċċezzjoni illi hi b'ebda mod ma taħti għall-incident.

L-incident seħħ hekk:

Kienu xi l-11.30 *p.m.* u l-attur kien qiegħed isuq fi Triq il-Wied, l-Imsida, sejjer minn Birkirkara lejn il-Belt Valletta. It-triq kienet mudlama. Għalhekk l-attur, biex iżomm il-pożizzjoni fit-triq, beda miexi mal-linja bajda li hemm fin-nofs tat-triq. Kif kien miexi b'dan il-mod jara quddiemu ostakolu fit-triq; fittex li jevitah billi jilwi lejn ix-xellug iżda kien tard wisq. Dan l-ostakolu kien is-*centre strip*; il-vettura rikbitha, l-attur tilef il-kontroll u baqa' dieħel f'ħajt mal-ġenb tat-triq.

Fid-dawl seta' jara illi l-linja l-bajda ta' nofs it-triq kienet twassal sa ġenb wieħed tas-*centre strip* b'mod illi l-ġenb l-ieħor kien joħroġ 'il barra sew mil-linja, kif jidher aħjar fir-ritratti li jinsabu *fol. 23 et seqq.* L-attur kien qiegħed isuq fin-naħa tat-triq fejn is-*centre strip* toħroġ 'il barra mil-linja u kien għalhekk illi, meta kien qed isuq mal-linja biex jiggwida ruħu fid-dlam, baqa' dieħel ġos-*centre strip*.

Jidher ċar illi l-linja bajda tan-nofs tat-triq kienet tagħti stampa ħażina tal-konfigurazzjoni tat-triq; kien imissha tkun hemm linja oħra mal-ġenb l-ieħor tas-*centre strip* biex turi li kien hemm faxxa, li hija usa' mill-wisa' ta' linja, fin-nofs tat-triq li min qiegħed isuq ma għandux iġħaddi minn fuqha jekk ma jridx li jibqa' dieħel fis-*centre strip*. Fil-fatt wara l-inċident il-linji ma' l-art saru kif għandhom ikunu, kif jidher mir-ritratt esebit *fol. 37*.

L-inċident ma kienx iseħħ li kieku t-triq kienet imdawwla sew, għax f'dak il-każ l-attur ma kienx ikollu għalfejn isegwi l-linja l-bajda biex iżomm postu fit-triq, iżda nzerta li dakinhar ta' l-inċident il-lampa li hemm eżatt qrib il-post ta' l-inċident kienet maqtugħa, kif xehdu s-Surgent tal-Pulizija u l-Kuntistabbli li investigaw il-każ¹ u kif juru r-ritratti *fol. 26 et seq.*

Kienu dawn iż-żewġ fatturi flimkien — il-linja li tfixxkel flok tgħin u l-lampa mitfija — li wasslu għall-inċident. Għal dawn il-fatturi jaħtu l-konvenut Direttur tat-Toroq, illi għandu d-dmir li jzomm it-toroq fi stat li ma jkunux ta' perikolu għas-sewwiq, u l-korporazzjoni *Enemalta*, li għandha d-dmir li tagħti servizz biex il-lampi li ma

¹ Ara x-xhieda tas-Sur[ent Wilfred Imbroli fis-seduta tas-6 ta' Novembru 2001, *fol. 47 et seq.* u x-xhieda tal-Kuntistabbli Stephen Spiteri fis-seduta tal-10 ta' Lulju 2002, *fol. 76*.

jixgħelux jissewwew minnufih, aktar u aktar fejn in-nuqqas ta' dawl jista', b'hal fil-każ tallum, joħloq perikolu.

Madankollu, il-qorti taqbel ukoll mas-sottomissjonijiet magħmula mill-korporazzjoni *Enemalta* illi l-attur kien qiegħed x'aktarx isuq aktar milli kien xieraq meta tqis illi t-triq kienet mudlama. Ma kienx sejjer jitlef il-kontroll tal-vettura kif tilfu li kieku tassew kien qiegħed isuq b'daqskemm kien għaqli taħt iċ-ċirkostanzi.

Il-qorti għalhekk hija tal-fehma illi, għalkemm il-konvenuti Direttur tat-Toroq u l-korporazzjoni *Enemalta* jaħtu għall-inċident, l-attur ukoll kellu ħtija kontributorja, u tgħid illi ż-żewġ konvenuti flimkien għandhom sebgħin fil-mija (70%) tal-ħtija, jew ħamsa u tletin fil-mija (35%) kull wieħed, u l-attur għandu tletin fil-mija (30%).

Mix-xhieda ħareġ illi l-vettura ta' l-attur, li kienet ilha xi sitt snin fit-triq, kienet tiswa madwar tlitt elef lira (Lm3,000) qabel l-inċident², u wara r-*wreck* inbiegħet bil-prezz ta' sitt mitt lira (Lm600)³. L-attur għalhekk tilef elfejn u erba' mitt lira (Lm2,400) u l-konvenuti għandhom jagħmlu tajjeb għal sebgħin fil-mija (70%), li jiġi elf sitt mija u tmenin lira (Lm1,680), jew tmien mija u erbgħin lira (Lm840) kull wieħed.

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża billi tgħid illi l-konvenut Direttur tat-Toroq għandu ħamsa u tletin fil-mija (35%) tal-ħtija għax ma żammx is-sinjali tat-triq fi stat li ma jkunx ta' perikolu, u illi l-korporazzjoni konvenuta *Enemalta* ukoll għandha ħamsa u tletin fil-mija (35%) tal-ħtija għax ma żammitx il-lampa tat-triq fi stat li tixgħel u turi; tillikwida d-danni li għandu jagħmel tajjeb għalihom kull wieħed miż-żewġ konvenuti fis-somma ta' tmien mija u erbgħin lira (Lm840), li jiġu elf sitt mija u tmenin lira (Lm1,680) b'kollox; u tikkundanna lid-Direttur tat-Toroq iħallas lill-attur tmien mija u erbgħin lira (Lm840) flimkien ma' l-imgħax mitlub fiċ-ċitazzjoni, u tikkundanna wkoll lill-korporazzjoni *Enemalta* tħallas lill-attur tmien mija u erbgħin lira (Lm840), flimkien ma' l-imgħax mitlub fiċ-ċitazzjoni.

² Ara x-xhieda tas-*surveyor* Anthony Savona fis-seduta tad-19 ta' ħunju 2003, *fol.* 139 *et seqq.*

³ *Fol.* 135.

Kopja Informali ta' Sentenza

L-ispejjeż jinqasmu hekk: l-attur iħallas tletin fil-mija (30%), u ż-żewġ konvenuti jħallsu ħamsa u tletin fil-mija (35%) kull wieħed. L-ispejjeż taż-żewġ konvenuti li l-kawża kontriehom kienet ċeduta jħallashom l-attur.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----